

Pāvesta Franciska vēstule par literatūras lomu formācijā (2.daļa)

Pāvests Francisks ir publicējis vēstuli, kurā viņš uzsver lasīšanas kā izziņas avota vērtību cilvēka un garīgās formācijas procesā. Tajā viņš runā par to, cik daudz laba tā var dot, saskaroties ar citiem traucēkļiem, piemēram, ekrāniem un citām lietām, kas neattīsta dvēseli. (mūsu tulkojums)

1.09.2024

Liels labums

16. No pragmatiskā viedokļa raugoties, daudzi zinātnieki apgalvo, ka lasīšanas ieradumam ir ļoti pozitīva ietekme uz cilvēka dzīvi; tas palīdz viņam apgūt plašāku vārdu krājumu un tādējādi attīstīt dažādus viņa intelekta aspektus. Tas arī stimulē iztēli un radošumu.

Vienlaikus tas palīdz iemācīties bagātīgāk izteikt savus stāstus. Turklāt tā uzlabo koncentrēšanās spējas, samazina kognitīvo traucējumu līmeni, nomierina stresu un trauksmi.

17. Vēl labāk: tā sagatavo mūs izprast un līdz ar to risināt dažādas situācijas, kas var rasties dzīvē. Lasot mēs iejūtamies to cilvēku varoņu tēlos, rūpēs, drāmās, briesmās,

bailēs, kuri beidzot ir pārvarējuši dzīves izaicinājumus, vai varbūt lasīšanas laikā dodam padomus varoņiem, kas vēlāk noderēs mums pašiem.

18. Cenšoties vēl vairāk mudināt lasīt, es labprāt citēšu dažus pazīstamu autoru tekstus, kuri ar maz vārdiem mums daudz ko māca.

Romāni “stundā mūsos atraisa visus iespējamus priekus un nelaimes, no kuriem, lai uzzinātu dažus, mums dzīvē būtu vajadzīgi daudzi gadi, un no kuriem visintensīvākie mums aiziet garām, jo lēnums, ar kādu tie notiek, neļauj tos uztvert”. [11]

“Lasot labu literatūru, es kļūstu par tūkstošiem cilvēku un palieku pats par sevi. Tāpat kā nakts debesis grieķu dzejolī, es redzu ar tūkstošiem acu, bet joprojām esmu tas, kurš redz. Tad, tāpat kā ticībā, mīlestībā, tikumiskā rīcībā un zināšanās; es pārkāpu pāri sev, es nekad neesmu

īsti vairāk pats par sevi, kā tad, kad es to daru.” [12]

19. Tomēr mans nodoms nav apstāties tikai pie šī personiskās lietderības līmeņa, bet gan pārdomāt izšķirošākos iemeslus, kas pamodina lasīšanas mīlestību.

Klausīšanās kāda balsī

20. Domājot par literatūru, man nāk prātā tas, ko lielais argentīniešu rakstnieks Horhe Luiss Borhess [13] mēdza teikt saviem studentiem: *vissvarīgākais ir lasīt, nonākt tiešā saskarsmē ar literatūru, iegremdēties dzīvajā tekstā, kas atrodas mūsu priekšā, nevis pievērsties idejām un kritiskiem komentāriem.* Un Borhess šo domu saviem studentiem skaidroja, sakot, ka, iespējams, sākumā viņi maz ko sapratīs no tā, ko lasa, bet jebkurā gadījumā būs dzirdējuši “kāda balsi”.

Tā ir literatūras definīcija, kas man ļoti patīk: *klausīties kāda balsi*. Un neaizmirsīsim, cik bīstami ir pārstāt klausīties svešā balsī, kas mums rada izaicinājumus. Mēs ātri nonākam izolācijā, mēs nonākam sava veida “garīgajā” kurlumā, kas negatīvi ietekmē arī mūsu attiecības ar sevi un Dievu, lai kādu teoloģiju vai psiholoģiju mēs būtu studējuši.

21. Ejot šo ceļu, kas mūs dara jūtīgus pret citu noslēpumu, literatūra ļauj mums iemācīties pieskarties viņu sirdīm. Kā gan mēs šajā sakarā varam neatcerēties drosmīgos vārdus, kurus 1964. gada 7. maijā svētais Pāvils VI veltīja māksliniekiem, tātad arī rakstniekiem? Viņš teica: “Jūs esat mums vajadzīgi. Mūsu kalpošanai ir vajadzīga jūsu sadarbība. Jo, kā jūs zināt, mūsu kalpošana ir sludināt un darīt pieejamu un saprotamu, patiesi, emocionālu gara, neredzamā,

neizsakāmā, neizsakāmā, Dieva pasauli.

Un šajā darbībā, kas pārnes neredzamo pasauli pieejamās, saprotamās formulās, jūs esat meistari” [14]. Tā ir būtība: ticīgo un jo īpaši priesteru uzdevums ir tieši “pieskarties” mūsdienu cilvēka sirdij, lai tā aizkustinātos un atvērtos Kunga Jēzus pasludinājumam, un šajos centienos ieguldījumam, ko var sniegt literatūra un dzeja, ir nesalīdzināma vērtība.

22. T. S. Eliots, dzejnieks, kuram kristīgais gars ir pateicīgs par literārajiem darbiem, kas ir iezīmējuši mūsdienu, ir pamatoti definējis mūsdienu reliģisko krīzi kā plaši izplatītas “emocionālās nespējas krīzi” [15]. Ņemot vērā šādu realitātes izpratni, mūsdienu ticības problēma nav pirmām kārtām saistīta ar to, vai vairāk vai mazāk ticēt doktrinālajiem apgalvojumiem.

Tā drīzāk ir saistīta ar daudzu cilvēku nespēju aizkustināties par Dievu, par Viņa radību, par citiem cilvēkiem. Tādēļ šeit tiek izvirzīts uzdevums dziedināt un bagātināt mūsu jūtīgumu. Tādēļ, atgriežoties no apustuliskā ceļojuma Japānā, kad man jautāja, ko Rietumiem ir jāmacās no Austrumiem, es atbildēju: “Manuprāt, Rietumiem trūkst mazliet dzejas” [16].

Izpratnes vingrinājuma forma

23. Ko tad priesteris iegūst no šīs saskarsmes ar literatūru? Kāpēc ir nepieciešams uzskatīt un veicināt izcilu literāro darbu lasīšanu kā svarīgu priesterības *paideijas* elementu? Kāpēc ir svarīgi atjaunot un īstenot priesterības kandidātu formācijas maršrutā teologa Karla Rānera ieskicēto intuīciju par dziļu garīgu radniecību starp priesteri un dzejnieku [17] [18] [19]. 24. Kāpēc ir svarīgi priesterības kandidātu

formācijas maršrutā atjaunot un īstenot teologa Karla Rānera ieskicēto intuīciju par dziļu garīgu radniecību starp priesteri un dzejnieku ?

24. Mēģināsim atbildēt uz šiem jautājumiem, ieklausoties vācu teologa apsvērumos. [18] Dzejnieka vārdi, raksta Rahners, ir “ilgas vārdi”, tie ir “atvērtas durvis uz bezgalīgo, bez mēra. Tie sauc uz vārdā nenosaucamo, tie sniedzas uz neaptveramo. [...] Atvēršanās bezgalīgajam, kas ir māksla, nevar dot bezgalīgo, Bezgalīgo”.

Patiesībā tas ir raksturīgi Dieva vārdam, un, turpina Rahners, “poētiskais vārds aicina uz Dieva vārdu”. [19] Kristiešiem Dieva vārds un visi cilvēciskie vārdi atstāj Dieva vārdam piemītošas ilgas pēc Dieva, tiecoties uz šo vārdu. Var teikt, ka patiesi poētiskais vārds analogi piedalās Dieva vārdā, kā to mums

pārsteidzoši parāda *Vēstule ebrejiem* (sal. *Ebr* 4, 12-13).

25. Šādā veidā Kārlis Rāners (Karl Rahner) var novilkt skaistu paralēli starp priesteri un dzejnieku: “Tikai tas var izpirkt to, kas veido neizrunāto realitāšu pēdējo cietumu, to atsaukšanās uz Dievu mēmi”. [20]

26. Arī literatūrā runa ir par *izteiksmes formas* un *nozīmes* jautājumiem. Tāpēc tā ir kā *izšķiršanas vingrinājumu* forma, kas pilnveido nākamā priestera sapienciālās spējas iekšējai un ārējai pārbaudei. Vieta, kur paveras šis piekļuves ceļš savai patiesībai, ir lasītāja, kas ir tieši iesaistīts lasīšanas procesā, inerciozitāte. Tā attīstās personīgās garīgās izprašanas scenārijs, kurā netrūks ciešanu un pat krīžu. Patiesībā ir daudz literāro lappušu, kas var atbildēt uz ignaciānisko “nolaidības” definīciju.

27. “Es saucu par pamestību [...] dvēseles tumsu, tās nemieru, noslieci uz zemām un zemes lietām, dažādu satraukumu un kārdinājumu nemieru, kas noved pie neticības, bez cerības, bez mīlestības, atrodoties visai gausā, remdā, skumjā un it kā atdalītā no sava Radītāja un Kunga”. [21]

28. Sāpes vai garlaicība, kas rodas, lasot noteiktus tekstus, ne vienmēr ir sliktas vai nevajadzīgas sajūtas. Pats Ignācijs no Lojolas bija atzīmējis, ka “tajos, kas virzās no sliktā uz sliktāko”, labais gars darbojas, izraisot nemieru, satraukumu, neapmierinātību. [22] Tā būtu pirmā Ignācija noteikuma par garu atpazīšanu burtiska piemērošana, kas rezervēta tiem, kuri “iet no nāves grēka uz nāves grēku”; šādos cilvēkos labais gars rīkojas, “ar saprāta sindikāta palīdzību dūrdams un dūrdams viņu sirdsapziņai” [23], lai

vestu viņus uz labestību un skaistumu.

29. Tādējādi tiek saprasts, ka lasītājs nav pamācošas vēsts adresāts, bet gan persona, kas tiek aktīvi mudināta ieiet nedrošā teritorijā, kur robežas starp pestīšanu un pazušanu nav *a priori* noteiktas un nodalītas.

Tādējādi lasīšanas vingrinājums ir kā “atpazīšanas vingrinājums”, kurā lasītājs ir iesaistīts pirmajā personā kā lasīšanas “subjekts” un vienlaikus kā lasāmā “objekts”. Lasot romānu vai dzejas darbu, lasītājs faktiski izdzīvo pieredzi “būt lasītam” ar vārdiem, kurus viņš vai viņa lasa. [24] Tādējādi lasītājs ir kā spēlētājs laukumā; viņš spēlē un vienlaikus spēle tiek spēlēta caur viņu, tādā nozīmē, ka viņš ir pilnībā iesaistīts tajā, ko viņš dara. [25]

Uzmanība un gremošana

30. Attiecībā uz saturu jāatzīst, ka literatūra ir kā “teleskops” - saskaņā ar slaveno Prusta [26] radīto tēlu -, kas vērsts uz būtēm un lietām, būtisks, lai koncentrētos uz “lielo attālumu”, ko ikdiena iezīmē starp mūsu uztveri un visu cilvēka pieredzi. “Literatūra ir kā fotolaboratorija, kurā iespējams izstrādāt dzīves tēlus” [27], lai atklātu tās robežas un nianšes. Tieši tam literatūra “kalpo”, lai “izstrādātu” dzīves tēlus, lai uzdotu sev jautājumu par to nozīmi. Īsāk sakot, tā kalpo, lai efektīvi veidotu *dzīves pieredzi*.

31. Patiesībā mūsu parasto pasaules redzējumu zināmā mērā “reducē” un ierobežo spiediens, ko uz mūsu rīcību izdara tiešie, operatīvie mērķi. Pat kalpošana - kultūras, pastorālā, labdarības - var kļūt par imperatīvu, kas mūsu spēkus un uzmanību vērš tikai uz sasniedzamajiem mērķiem.

Tomēr, kā Jēzus mums atgādina līdzībā par sējēju, sēklai ir jāiekrīt dziļā augsnē, lai tā laika gaitā auglīgi nobriestu, neaizdusinot to ar paviršību vai ērkšķiem (sal. *Mt* 13, 18-23). Tādējādi pastāv risks iekrist efektivitātē, kas trivializē izšķirtspēju, noplicina jūtīgumu un samazina sarežģītību.

Tādēļ ir nepieciešams un steidzami jānovērš šis neizbēgamais ikdienas dzīves paātrinājums un vienkāršošana, mācoties distancēties no tūlītējā, palēnināt tempu, apdomāt un ieklausīties. Tas ir iespējams, ja cilvēks apstājas, lai lasītu grāmatu, lai to darītu ar prieku.

32. Ir jāatgūst viesmīlīgi, nevis stratēģiski vai tieši uz rezultātu orientēti attiecību veidi ar realitāti, kuros ir iespējams ļaut izplūst bezgalīgajai esības pārpilnībai. Attālums, lēnīgums un brīvība ir

tādas pieejas realitātei iezīmes, kas literatūrā atrod nevis ekskluzīvu, bet gan privilīģētu izteiksmes veidu.

Šajā ziņā literatūra kļūst par vingrošanas zāli, kurā skatiens tiek apmācīts meklēt un pētīt cilvēku un situāciju patiesību kā noslēpumu, kā pārbagātas jēgas nastu, ko tikai daļēji var izpausties kategorijās, skaidrojošās shēmās, lineārā cēloņu-secu un līdzekļu-galamērķu dinamikā.

33. Vēl viens skaists tēls, lai runātu par literatūras lomu, nāk no fizioloģijas, no cilvēka aparāta un jo īpaši no gremošanas akta. Govs *ruminatio* ir tās modelis, kā to apstiprināja vienpadsmitā gadsimta mūks Gijoms de Sent Tjerī un septiņpadsmitā gadsimta jezuīts Žans Žozefs Surēns.

Pēdējais runāja arī par “dvēseles vēderu”, un jezuīts Mišels de Čerto norādīja uz īstu “gremošanas

lasīšanas fizioloģiju”. [28] Patiešām, literatūra pauž mūsu klātbūtni pasaulē, asimilē un “sagremo” to, uztverot to, kas atrodas ārpus pieredzes virsmas; tā kalpo dzīves interpretācijai, saskatot tās nozīmes un fundamentālās spriedzes. [29]

Redzēt ar citu acīm

34. Runājot par diskursa formu, notiek sekojošais: lasot literāro tekstu, mēs nostādām sevi tādā stāvoklī, ka “redzam arī citu acīm”, [30] paplašinot perspektīvu, kas paplašina mūsu cilvēcību. Šādā veidā mūsos aktivizējas iztēles empātiskais spēks, kas ir pamatlīdzeklis tai spējai identificēties ar citu viedokli, stāvokli un sajūtām, bez kuras nav solidaritātes, dalīšanās, līdzjūtības un žēlsirdības. Lasot mēs atklājam, ka tas, ko mēs jūtam, nav tikai mūsu, tas ir universāls, un šādā veidā pat vispamestākais cilvēks nejūtas vientuļš.

35. Cilvēku apbrīnojamā daudzveidība un kultūru un zināšanu diahroniskais un sinhroniskais plurālisms literatūrā tiek konfigurēts ar valodu, kas spēj tos respektēt un paust to daudzveidību, bet vienlaikus tie tiek pārtulkoti simboliskā jēgas gramatikā, kas padara tos nevis svešus mums, bet saprotamus un kopīgus.

Literārā vārda oriģinalitāte slēpjas tajā, ka tas izsaka un nodod pieredzes bagātību, neobjektificējot to analītisko zināšanu aprakstošā attēlojumā vai kritiskā sprieduma normatīvā pārbaudē, bet gan kā izteiksmes un interpretācijas centienu saturu, kas cenšas piešķirt jēgu attiecīgajai pieredzei.

36. Lasot stāstu, pateicoties autora redzējumam, katrs savā veidā iztēlojas pamestas jaunas meitenes raudas, vecas sievietes, kas apsedz

sava guļošā mazdēla ķermenī, mazā
uzņēmēja kaislību, kurš cenšas gūt
panākumus, neskatoties uz grūtībām,
pazemojumu, ko izjūt kāds, kuru visi
kritizē, jaunieši, kurš sapņo par
nožēlojamu un vardarbīgu dzīvi kā
vienīgo izeju no sākām.

Kad šo stāstu vidū atpazīstam savas
iekšējās pasaules pēdas, kļūstam
jūtīgāki pret citu cilvēku
pārdzīvojumiem, izejam ārpus sevis,
lai ieietu dziļi viņu iekšienē, varam
nedaudz vairāk izprast viņu mokas
un vēlmes, ieraugām realitāti viņu
acīm, un visbeidzot kļūstam par viņu
ceļojuma pavadoņiem. Šādā veidā
mēs iegremdējamies zaļumtirgotāja,
prostitūtas, bez vecākiem augoša
bērna, mūrnieka sievas, vecas
sievietes, kura joprojām tic, ka
atradīs savu burvīgo princi,
konkrētajā, iekšējā eksistencē. Un
mēs to varam darīt ar empātiju un
dažkārt ar iecietību un sapratni.

37. Žans Kokto rakstīja Žakam Maritānam: “Literatūra ir neiespējama. Ar literatūras starpniecību ir jāiziet no sevis; tikai mīlestība un ticība ļauj mums iziet no sevis”. [31] Bet vai mēs patiešām iznākam no sevis, ja mūsu sirdīs nedeg citu cilvēku ciešanas un prieki? Es labāk gribētu domāt, ka mums, kristiešiem, nekas cilvēcīgs nav vienaldzīgs.

38. Tāpat arī literatūra nav relatīva, jo tā neatņem mums vērtību kritērijus. Labā un ļaunā, patiesā un nepatiesā kā dimensiju, kas literatūrā izpaužas kā individuālas eksistences un kolektīvi vēsturiski notikumi, simboliska attēlošana neitralizē morālo spriedumu, bet neļauj tam kļūt aklam vai virspusēji nosodošam. Jēzus mūs izaicina: “Kāpēc tu skaties uz dzelmi sava brāļa acī, bet neredzi balķi savā acī?” (*Mt 7, 3*).

39. Un, apcerot citu cilvēku vardarbību, ierobežotību vai trauslumu, mums ir iespēja labāk pārdomāt pašiem sevi. Atverot lasītājam plašu skatījumu uz cilvēciskās pieredzes bagātību un postu, literatūra izglīto viņa skatienu uz izpratnes lēnumu, uz pazemību, kas izpaužas kā nesamazināšana, un uz maigumu, kas izpaužas kā necenšanās kontrolēt realitāti un cilvēcisko stāvokli ar sprieduma palīdzību.

Tiesa, spriedums ir nepieciešams, taču nekad nedrīkst aizmirst par tā ierobežoto apjomu; tas nekad nedrīkst novest pie nāves sprieduma, likvidācijas, cilvēcības apspiešanas, lai panāktu likuma absolūciju.

40. Literatūras skatiens māca lasītāju decentralizācijā, ierobežojuma izjūtā, atteikšanās no dominances, izziņas un kritikas, pieredzes, mācot viņam nabadzību, kas ir neparasta

bagātības avots. Atzīstot veltīgumu un varbūt arī neiespējamību reducēt pasaules un cilvēka noslēpumu uz antinomisko polaritāti patiess/nepatiess vai taisnīgs/nepareizs, lasītājs pieņem sprieduma pienākumu nevis kā dominēšanas instrumentu, bet kā impulsu uz nepārtrauktu ieklausīšanos un kā gatavību likt sevi uz spēles tajā vēstures neparastajā bagātībā, kas izriet no Gara klātbūtnes, kura tiek dota arī kā žēlastība, proti, kā neparedzams un nesaprotams notikums, kas nav atkarīgs no cilvēka rīcības, bet kas no jauna definē cilvēku kā pestīšanas cerību.

Literatūras garīgais spēks

41. Es ticu, ka šajās īsajās pārdomās esmu parādījis lomu, kāda literatūrai var būt priesterā vai topošā priesterā sirds un prāta izglītošanā brīvas un pazemīgas savas racionalitātes izmantošanas virzienā, cilvēcisko

valodu plurālisma auglīgas atzīšanas, savas cilvēciskās jūtīguma paplašināšanas un, visbeidzot, lielas garīgas atvērtības, lai ieklausītos Balsī caur tik daudzām balsīm.

42. Šajā ziņā literatūra palīdz lasītājam iznīcināt pašreferējošu, viltus pašpietiekamu, statistiski konvencionālu valodu elkus, kas dažkārt draud piesārņot pat baznīcas diskursu, ieslodzot Vārda brīvību. Literārais vārds iekustina valodu, atbrīvo to un attīra, īsi sakot, atver to tās tālākajām izteikšanās un izpētes iespējām, dara to spējīgu uzņemt vārdu, kas ir uzstādīts cilvēciskajā vārdā nevis tad, kad tas sevi saprot kā jau pilnīgu, galīgu un pabeigtu zināšanu, bet gan tad, kad tas kļūst par modru klausītāju un gaidītāju Tam, kas nāk, lai “visu darītu jaunu” (sal. *Atkl* 21, 5).

43. Visbeidzot, literatūras garīgais spēks atsauc atmiņā pirmatnējo

uzdevumu, ko Dievs uzticējis cilvēkam, proti, “nosaukt” būtnes un lietas (sal. 1. Moz. 2:19-20). Radības sargāšanas misija, ko Dievs uzticējis Ādamam, vispirms ietver savas realitātes un citu būtņu eksistences jēgas apzināšanos. Arī priesterim ir uzticēta šī sākotnējā “nosaukšanas” loma, jēgas piešķiršana, kļūšana par radības un miesā tapušā Vārda kopības instrumentu, kā arī spēks izgaismot ikvienu cilvēka stāvokļa aspektu.

44. Šādā veidā radniecība starp priesteri un dzejnieku izpaužas šajā noslēpumainajā un nedalāmajā sakramentālajā savienībā starp dievišķo vārdu un cilvēcisko vārdu, dodot dzīvību kalpošanai, kas kļūst par pilnvērtīgu uz klausīšanas un līdzjūtības kalpošanu, par harizmu, kas kļūst par atbildību, par patiesības un labestības redzējumu, kas atklājas kā skaistums. Mēs nevaram neieklausīties dzejnieka

Paula Čelana vārdos: “Tas, kurš patiešām mācās redzēt, tuvojas neredzamajam”. [32]

Dots Romā, Svētā Jāņa Laterāna baznīcā, 2024. gada 17. jūlijā, divpadsmitajā mana pontifikāta gadā.

FRANCISKO

[1] R. Latourelle, balss “Literatūra”, in: R. Latourelle - R. Fisichella, *Diccionario de Teología Fundamental*, San Pablo, Madrid 1992, 830.

[2] Sal. A. Spadaro, “J. M. Bergoglio, il “maestrillo” creativo. Intervista all'alunno Jorge Milia”, in: *La Civiltà Cattolica* 2014, I, 523-534. lpp.

[3] Conc. Ecum. Vat. II, Past Const. *Gaudium et spes*, par Baznīcu mūsdienu pasaulē, 62. lpp.

[4] K. Rahners, “Il futuro del libro religioso”, in *Nuovi saggi II*, Roma 1968, 647.

[5] Sal. apustulisko pamudinājumu *Evangelii Gaudium*, 117.

[6] A. Spadaro, *Svolta di respiro, Spiritualità della vita contemporanea*, Vita e Pensiero, Milan 2010, 101.

[7] R. Latourelle, “Literatūra”, 832.

[8] Sal. ar Svētā Jāņa Pāvila II *vēstule māksliniekiem* (1999. gada 4. aprīlis), 6: AAS 91 (1999), 1161.

[9] Apustuliskais pamudinājums *Evangelii Gaudium*, 89.

[10] Conc. Ecumen. Vat. II, Past. *Gaudium et spes*, 22.

[11] M. Prusts, *Par Svāna ceļu: pazaudētā laika meklējumos*, Verbum, Madride 2020, 81.

[12] C. S. Lewis, *Lettori e letture. Un esperimento di critica*, Vita e Pensiero, Milan 1997, 165 .

[13] Sal. ar J. L. Borges, *Borges, Oral*, Emecé, Buenos Aires 1979, 22.

[14] Svētais Pāvils VI, Homīlija, Mise par māksliniekem Siksta kapelā (1964. gada 7. maijs).

[15] T. S. Eliots, *The Idea of a Christian Society*, Londona, 1946, 30.

[16] Preses konference atgriešanās lidojuma laikā no apustuliskā ceļojuma uz Taizemi un Japānu (2019. gada 26. novembris).

[17] Sal. A. Spadaro, *La grazia della parola. Karl Rahner e la poesia*, Jaca Book, Milan 2006.

[18] Sal. ar K. Rahner, “Sacerdote y poeta”, in: *Escritos de teología III*, Taurus, Madrid 1962, 331-354.

[19] *Turpat*, 353, 354.

[20] *Turpat*, 338.

[21] Svētais Ignācijs no Loijolas,
Garīgie vingrinājumi, Nr. 317.

[22] Sal. *turpat*, Nr. 335.

[23] *Turpat*, Nr. 314.

[24] Sal. ar K. Rahner, “Priester and
Poet”, 336. [25] Sal.

[25] Sk. A. Spadaro, *La pagina che
illumina. Scrittura creativa come
esercizio spirituale*, Ares, Milan 2023,
46-47.

[26] M. Prusts, *Zaudētā laika
meklējumos. El tiempo recuperado*,
Verbum, Madrid 2020, 331.

[27] A. Spadaro, *La pagina che
illumina*, 14.

[28] Sal. ar M. De Certo, *Il parlare
angelico. Figure per una poetica della
lingua (Secoli XVI e XVII)*, Olschki,
Florence 1989, 139 ff.

[29] Sk. A. Spadaro, *La pagina che illumina*, 16.

[30] C. S. Lewis, *Lettori e letture*, 165.

[31] J. Cocteau - J. Maritain, *Dialogo sulla fede*, Passigli, Florence 1988, 56.
Sal. ar A. Spadaro, *La pagina che illumina*, 11-12.

[32] P. Celan, *Microlitos. Prosa póstuma inédita spāņu valodā*, in: *Revista occidente*, 392 (2014) 139.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
lv-lv/article/pavesta-franciska-vestule-
par-literaturas-lomu-formacija-2-dala/](https://opusdei.org/lv-lv/article/pavesta-franciska-vestule-par-literaturas-lomu-formacija-2-dala/)
(8.08.2025)